

" yanan bizdik, siz kömür sandınız "

21-23 Mayıs 2014 tarihleri arasında 395 delegenin katılımıyla Zonguldak'ta gerçekleştirilen Türkiye 19. Kömür Kongresinin sonuç bildirgesi yayınlanmıştır.

Kongrenin ana temaları bu yıl "Kömür Madenciliğinde Mekanizasyon" ve "Termik Santraller" olarak belirlenmiş olmasına rağmen, programda yapılan değişiklikle Soma'da yaşanan facia ve madenlerde iş güvenliği konusu özel bir sunumla değerlendirilerek kongre süresince her oturum içinde çeşitli yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır.

Kongre süresince, bilimsel kurul tarafından seçilmiş ve bildiriler kitabında da yer almış olan 8 Çağrılı, 3'ü yabancı olmak üzere toplam 43 adet bildiri, 2 farklı salonda gerçekleştirilen teknik oturumlarda sunulmuştur.

TMMOB Maden Mühendisleri Odası Zonguldak Şubesi tarafından düzenlenen kongrenin sonuç bildirgesinde yer alan önemli konular aşağıda özetlenerek verilmiştir.

"19. Kömür Kongresi 13 Mayıs 2014 saat 15.10 civarında Soma'da yaşanan ve 301 madencinin yaşamını yitirdiği, 486 kişinin yaralı olarak kurtarıldığı facianın etkisi altında tamamlanmıştır. Bu olay kuşkusuz ki başta aileler olmak üzere bir nebze vicdan sahibi herkesi çok derinden etkilemiş, birçok kişinin yaşama bakışında köklü değişikliklere yol açan bu travma hepimizde derin yaralar bırakmıştır. Ancak biliyoruz ki; her acı bir gün sona erer, her travmanın etkisi zamana yenik düşer. Bir sonraki olayda aynı süreç tekrarlanır. Maalesef ülkemizde ne olayların arkası kesiliyor ne de yaralar iyileşiyor. Birinin etkisi bitmeden diğeri başlıyor. Bu kısır döngüyü değiştirmek zorundayız. Bu facialardan bir kaçını birlikte hatırlayalım:

TTK/ Armutçuk/kömür 7 Mart 1983 Grizu patlaması (103 Ölü)

TTK/ Kozlu/kömür 10 Nisan 1983 Grizu patlaması (10 Ölü)

Yeniçeltekte/Amasya/kömür 14 Temmuz 1983 Grizu patlaması (5 Ölü)

TTK/ Kozlu/kömür 31 Ocak 1987 Göçük(8 Ölü)

TTK/ Amasra/kömür 31 Ocak 1990 Grizu patlaması (5 Ölü)

Yeni Çeltekte/Amasya/kömür 7 Şubat 1990 grizu patlaması (68 Ölü)

TTK/ Kozlu/kömür 3 Mart 1992 Grizu patlaması (263 Ölü)

Yozgat/Sorgun/kömür 26 Mart 1995 Grizu patlaması (37 Ölü)

Erzurum/ Aşkale/kömür 8 Ağustos 2003 Grizu patlaması (8 Ölü)

Karaman/Ermenek/kömür 22 Kasım 2003 Grizu patlaması (10 Ölü)

Çorum/ Bayat/kömür 9 Ağustos 2004 Grizu patlaması (3 Ölü)

Kastamonu/ Küre/metal 8 Eylül 2004 Yangın (19 Ölü)

Kütahya/ Gediz/kömür 21 Nisan 2005 Grizu patlaması (18 Ölü)

Balıkesir/Dursunbey/kömür 2 Haziran 2006 Grizu patlaması (17 Ölü)

Bursa/Mustafakemalpaşa/kömür 10 Aralık 2009 Grizu patlaması (19 Ölü)

Balıkesir/ Dursunbey /kömür 23 Şubat 2010 Grizu patlaması (13 Ölü)

TTK/ Karadon/kömür 17 Mayıs 2010 Grizu patlaması (30 Ölü)

Kahramanmaraş/Afşin/Kömür 6 ve 10 Şubat 2011 Şev kayması (11 Ölü)

TTK/ Kozlu/kömür 07 Ocak 2013 Degaj (8 Ölü)

Burada verilen 19 olayda toplam 655 madenci yaşamını yitirmiştir. Somada yaşanan son olayda olduğu gibi çok sayıda maden mühendisi meslektaşımızın da bu olaylarda yaşamını yitirdiğini görüyor ve Soma faciasını; özellikleri itibarıyla bir katliam ve iş cinayeti olarak değerlendiriyoruz. Soma Faciasını bir sistem sorunu olarak görüyoruz. Bu sistemin omurgasını oluşturan daha fazla kârı sürdürülebilir kılmak için; tüm taşlar döşenmiş, çiviler çakılmıştır.

Kamuya (topluma) ait olan ve kamu tarafından işletilmesi gereken madenler özelleştirme, kiralama (rödovans), hizmet alımı ve taşeron uygulamalarıyla; özel mülkiyet, özel kâr ve kazanç konusu yapılmıştır. Yegâne amacı kâr olan özel şirketlerin amacı maliyetleri düşürmektir. Ve en büyük maliyet unsuru da işçi ücretleri ve işçi sağlığı iş güvenliği harcamaları olarak görülmektedir. Maliyetleri düşürmenin bir başka aracı da çalışma yoğunluğunu ve sürelerini uzatmaktır. Özel işletmelerde ve taşeron sisteminde bu unsurların hepsi kullanılmaktadır.

Gelinen noktada; siyasi iradenin kontrolsüz gücünü ve otoritesini arkasında hisseden eş, dost, akraba ve yandaşlardan oluşan türedi zenginler dizginlenemez bir azgınlıkla tüm değerleri çiğneme pahasına kârlarını daha da yükseltmek amacıyla ülkemizin doğal kaynaklarını talan etmişler ve güvenliksiz çalışma ortamlarıyla insanlarımızın hayatlarını hiçe saymışlardır. Bu sistemin ana unsurları hükümet, ilgili kurumlar ve işverenlerdir. Payandaları ise başta kamu adına tarafsız yayın yapmakla sorumlu olan yayın grubu TRT olmak üzere beyin yıkama aracına dönüşmüş işbirlikçi basın, sarı sendika kavramına bile rahmet okutacak sendikalar, bu yapıdan beslenen sözde bilim adamları ve üniversiteler, kendi kimliğine yabancılaşmış kraldan çok kralcı olmuş teknokratlar ve bürokratlardır.

Soma`da yaşanan olay teknik olarak bir kömür yangınıdır. Bütün kömür ocaklarında karşılaşılabilecek bu olay öngörülebilir, önlenebilir ve kontrol edilebilir bir durumdur. Kömürün kendiliğinden yanmasını başlangıç aşamasında tespit ederek, tehlikeyi bertaraf etmek bütün kömür ocaklarında bilinen ve uygulanan bir yöntemdir.

Kendiliğinden yanma ya da diğer yangın ve gazlarla mücadele konusu proje aşamasında başlar ve ocak bu parametreler dikkate alınarak tasarlanır. Bu parametreler her maden sahası için farklılıklar gösterir. Proje, bu verilerin doğru değerlendirilmesine bağlı olarak üretim ve güvenlik ile birlikte değerlendirilir ve her zaman güvenlik belirleyici etken olur. Yani güvenlik öngörülemiyor ve projelendirilemiyorsa üretim de projelendirilemez.

Taşeron işletmeciliğinde üretim ve karlılık belirleyici unsur olduğu için güvenlik çok kolay bir şekilde feda edilebilir. Bu, proje aşamasında da üretim aşamasında da böyledir. Mühendislik bilim ve teknolojisi daha proje aşamasında güvenlik temel alınarak uygulanmazsa Soma faciasına benzer olayların yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Soma`da yaşanan olayın teknik yönden değerlendirilmesi, elde edilen veriler doğrultusunda yapılacaktır. Ancak genel bir değerlendirme yapmak gerekirse olayı birkaç başlık altında şu şekilde ifade edebiliriz.

1.Ocağın projesi, tasarımı, üretim planlaması ve havalandırma sistemleri bilimsel verilere uygun olarak düzenlenmemiş, kullanılan ekipmanlar da uygun niteliklerde seçilmemiştir. Bu konular Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı`na bağlı Maden İşleri Genel Müdürlüğü ile Türkiye Kömür İşletmeleri ve Çalışma Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından gerektiği gibi denetlenmemiştir.

2.Olayın başladığı andan itibaren Acil Durum Yönetimi ve Kriz Yönetimi tam bir karmaşa ve panik ortamında bilimsizce sürdürülmüş; TTK tahlisiye ekibinin koordinasyonu üstlenmesiyle bu durumun sevk ve idaresi normalleşmeye başlamıştır.

3.Gerekli eğitim ve donanımına sahip olmayan AFAD, itfaiye ve gönüllü derneklere bağlı kurtarma elemanları ocaklara kontrolsüz olarak girmiş, bir kısmı yeraltında kullanılması yasak olan ekipmanlar kullanarak ilave riskler yaratmışlardır.

4.CO maskeleri mevzuata uygun olmakla birlikte düzenli bakımlarının yapılması, kullanım ömrünü dolduranların değiştirilmesi, çalışanlara teorik ve pratik eğitimlerinin verilmesi halinde işe yarayabilir. Yine bu maskelerin işe yarayabilmesi için çalışanların kullanım süresi içinde güvenli bölgelere ulaşabilecek kaçış yollarını bilerek yönelmeleri ve yetkililer tarafından yönlendirilmeleri yaşamsal öneme sahiptir. Ayrıca yeraltı ocak atmosferi CO maskeleri kullanımını etkisiz kılabilceğinden, Oksijenli Ferdi Kurtarıcılarının bulunmaması da facianın boyutunu büyüten bir etken olarak değerlendirilebilir.

Burada değinilen teknik konular sorunun ana kaynağı olan özelleştirme ve taşeronlaştırma uygulamaları unutulmadan değerlendirilmelidir. Aksi halde, işletmede çalışan ve 5`i meslektaşımız maden mühendisleri olan alt düzey çalışanlar da "günah keçisi" olarak suçlanacak bu olay da mahkemelerin labirentlerinde kaybolup gidecektir.

ÖNERİLERİMİZ

Her ne ad altında olursa olsun taşeron, rödevans, hizmet alımı işlemleri ve özelleştirmeler derhal durdurulmalıdır.

Zonguldak ve Soma örneğinde olduğu gibi büyük bir havza geneline yayılmış kömür damarlarının işletilmesinde teknik açıdan "Havza Madenciliği" uygulanmalıdır. Dolayısıyla, kömür havzaları bir bütün olarak değerlendirilmeli, havalandırma, nakliyat, işçi sağlığı ve iş güvenliği yatırımları havza bütünü ele alınarak projelendirilmelidir. Ancak, özelleştirme ve taşeronlaştırmanın ön plana çıktığı günümüz kömür madenciliğinde, Zonguldak ve Soma örneğinde olduğu gibi, büyük kömür havzaları 5-10 yıllık ticari ömrü olan küçük sahalara bölünerek, özelleştirilmektedir. Bu küçük ölçekli sahaları işleten firmalar ilk yatırım maliyeti yüksek projelerden kaçınmakta ya da bu yatırımları karşılayamamakta, işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik önlemler başta olmak üzere havalandırma, nakliyat vb. önemli konularda eksik yatırımlar yapmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da, 13 Mayıs 2014`de yaşadığımız Soma İş Cinayetinde olduğu gibi, telafisi mümkün olmayan durumlar ortaya çıkmaktadır.

Madencilik faaliyeti yürüten Kamu Kurumlarında yaşanan teknik eleman ve işçi açığı en kısa zamanda giderilmelidir. Bu Kurumların yönetim kadrolarında yer alan ve yandaşlıktan başka özelliği olmayan politik kadrolar görevden alınarak yerlerine işin gereklerine uygun uzman kişiler atanmalıdır. Bu anlayışla yönetilmeye devam ederse benzer faciaların Kamu Kurumlarında yaşanmaları da kaçınılmaz olacaktır.

İş Kanunu, Maden Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile ilgili Yönetmelikler Meslek Kuruluşlarının da içinde bulunduğu komisyonlar tarafından yeniden yazılmalıdır.

Geçmişte meydana gelmiş tüm kazalar profesyonelce analiz edilmeli ve gerekli dersler çıkarılmalıdır.

Tüm kömür sahalarında, kömürün kendiliğinden tutuşabilmeye yatkınlığı saptanmalı ve ülkemiz kömür sahalarının bu özelliklerini yansıtan bir haritası çıkarılmalıdır.

Kömür damarı ve çevresinin metan gazı içerikleri belirlenmeli ve metan içeriklerini gösteren haritalar elde edilmelidir. Riskli bölgelerde metan drenajı yapılmalı ve üretime güvenilir koşullar oluşturulduktan sonra başlanmalıdır.

Çalışma Bakanlığı İş Teftiş Kurulu mevcut yapısıyla etkin bir denetim yapamamaktadır. Siyasi iktidarın felsefesine sahip bir denetim anlayışı etkin olarak yürütülemez. Siyasi iradeden bağımsız İş Teftiş Sistemi kurularak yeteri sayıda ve yeterli donanıma sahip uzman kadrolar tahsis edilmelidir.

Başta "Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi" adıyla anılan ve maden işletmelerine ve hükümetlere önemli sorumluluklar getiren 176 sayılı sözleşme olmak üzere, bekleyen bütün ILO sözleşmeleri geciktirilmeden onaylanmalıdır.

Madenlerde ve diğer iş kazalarında yitirdiğimiz tüm şehitlerimiz için 13 Mayıs tarihi anma günü olarak ilan edilmelidir".